

Til:

Energidepartementet

Forbrukerrådets høringssvar til bygningsenergidirektivet

Forbrukerrådet vil vise til at bygningsenergidirektivet har to hovedformål: Å forbedre bygningers energiytelse, og redusere klimagassutslipp fra bygninger. Det første er relevant for norske husholdninger og forbrukere, mens det sistnevnte ikke er spesielt relevant i Norge. Forbrukerrådet tar derfor ikke stilling til om direktivet bør implementeres i norsk lov.

Vår vurdering er at deler av direktivet er gunstig for norske forbrukerne på flere punkter, særlig der vi i dag har utilstrekkelige tiltak for energieffektivisering. Dette kan løses ved å implementere relevante deler av direktivet eller ved å få på plass tilsvarende tiltak og støtteordninger.

Oppsummert mener vi følgende:

- Energieffektivisering og effektreduksjon må skje samtidig med renovering av bygningsmassen.
- Det må etableres felles kontaktpunkter for bygningers energiytelse, det som er bedre kjent som "one stop shops", for å sikre at forbrukere får den hjelpen de trenger for å energieffektivisere, når de trenger det.
- Målrettede tiltak må settes inn mot energifattigdom og overfor sårbare husholdninger.
- Det bør settes opp en plan med klare delmål, slik at tempoet i energieffektiviseringen holdes oppe, og det er mulig å revurdere og styrke virkemiddelapparatet hvis delmålene ikke nås.

Direktivets relevans for Norge

Deler av bygningsenergidirektivet fremstår ikke som særlig treffende for norske husholdninger. Dette skyldes at det er noen ulikheter mellom det norske energisystemet og energisystemet i EU sett under ett. I Norge brukes det ikke fossil energi til oppvarming, verken direkte eller indirekte. Elektrisitet som primær energikilde for mange husholdninger er primært produsert gjennom fornybare kraftkilder, fortrinnsvis vannkraft. Det er derfor ikke behov for å

erstatte fossile kraftkilder med fornybare verken i kraftforsyningen eller hjemme hos forbrukerne.

Det er likevel flere paralleller som gjør at innholdet i bygningsenergidirektivet er relevant for norske forhold. Både i EU og Norge står bygningsmassen for omtrent 40 prosent¹ av energiforbruket. Elektrisitetsforbruket vil øke grunnet elektrifisering av flere sektorer. NVEs langsiktige kraftmarkedsanalyse forventer en betydelig vekst i kraftforbruket de neste årene, men anslagene er i 2025 justert noe ned sammenlignet med tilsvarende analyse i 2023. Kraftproduksjonen antar NVE også at vil øke, men først etter 2030. Det er ikke husholdningene som driver opp kraftforbruket, men i hovedsak elektrifiseringen av industrien. Det er estimert en nedgang i energiforbruket i bygg i hele analyseperioden.

NVE skriver at «nedgangen drives av at bygninger rehabiliteres etter hvert som de blir eldre, og at gamle bygg rives og erstattes av mer energieffektive bygg. Vi forventer at mer energieffektive bygg veier opp for økt energibehov som følge av befolkningsøkning. Det er flere virkemidler som til sammen gir insentiver til energieffektivisering. Regulatoriske virkemidler som er viktige drivere for effektivisering, er særlig byggeteknisk forskrift, økodesignforskriften og energimerkeordningen for bygg og produkter. Enova, Husbanken og flere kommuner har ulike støtteprogrammer for energieffektivisering. Avgifter på strømbruk er med på å øke prisnivået, og dermed insentivene for strømsparing:»²

Norske husholdninger er svært elektrifisert³ og særlig avhengige av strøm til oppvarming gjennom den kalde og lange vinteren. Vi har historisk sett hatt lave strømkostnader i Norge, noe som skyldes en villet politikk med strøm som primær energikilde. Det må derfor tas hensyn til at mange norske boliger har vært bygget uten alternative oppvarmingskilder. Dette gjør at norske forbrukere i særlig grad er avhengig av tilgang på elektrisitet til oppvarming, som igjen gjør det vanskelig å sammenligne norsk strømforbruk med det europeiske – som i stor grad har andre oppvarmingskilder.

Norske husholdninger bor i all hovedsak i nullutslippsbygninger. Det er likevel et potensial for innsparing som vil bidra til å frigjøre energi som kan brukes til å erstatte fossil energi i andre sektorer.

¹ [Energibruk i bygg – Energifakta Norge](#)

² [NVE: Langsiktig kraftmarkedsanalyse 2025 s. 48](#)

³ SSB: [Over 80 prosent av energien kommer fra elektrisitet.](#)

Bygg ned barrierer for energieffektivisering

Huseierne har i 2019 og 2023 kartlagt barrierer for å gjøre energieffektiviseringstiltak. I 2019 var manglende kunnskap den viktigste barrieren, og mer enn 7 av 10 hadde behov for råd og veiledning om hvilke tiltak de burde gjøre i sin bolig. Nesten 8 av 10 visste ikke om støtteordningene som fantes. For mange var økonomi også en barriere. I tilsvarende undersøkelse fra 2023 var derimot økonomi hovedbarrieren for å gjøre energieffektiviseringstiltak. I tillegg til at færre igangsatte nye tiltak, viste også undersøkelsen at 28 prosent hadde utsatt planlagt vedlikehold av boligen. Dette må ses i sammenheng med dyrtid og økte kostnader på de fleste varer og tjenester.

Historikken de siste årene viser at strømforbruket i hovedsak har steget i takt med befolkningsveksten.⁴ Husholdningenes strømforbruk er svært lite prisfølsomt.⁵ Strømsparingen vi så under strømpriskrisen skyldtes etter vår vurdering en sjokkeffekt knyttet til prisene, kombinert med omfattende nyhetsdekning. Det er en viss tvil knyttet til om denne sparingen vil fortsette, selv om vi får varig høyere strømpriser.⁶

Husholdningene opplever i dag store kostnadsøkninger på svært mange forbruksområder.⁷ De svingende og høye strømprisene har vært spesielt krevende å forholde seg til.⁸ Det er likevel ikke slik at en noe lavere strømpris i seg selv automatisk gir sløsing. CICERO har tidligere gjort en spørreundersøkelse som viser at forbrukere flest (94 prosent) mener at strøm er en ressurs alle har et ansvar for at vi ikke sløser med. Over halvparten mener det ikke er greit at folk bruker så mye strøm de vil, selv om de betaler for den.⁹

Lavere strømpris reduserer isolert sett lønnsomheten i energieffektiviseringstiltak, så for at ikke Norgespris skal virke negativt på energieffektiviseringstakten, må det på plass bedre offentlige støtteordninger. På den andre siden er det sannsynlig at innføringen av Norgespris vil bidra til å fjerne et stressmoment for husholdningene, noe som kan gjøre det enklere for forbrukerne å få oversikt over tiltakene de kan gjøre for å redusere energiforbruket på lang sikt.

Ifølge SSB bor litt over halvparten av forbrukerne i enebolig. Enova har 15 ordninger med rettighetsbasert og forutsigbar støtte til denne

⁴ Kilde: SSB: Befolkning, kraftforbruk. OFV: Registreringsstatistikken for elbiler.

⁵ Vista Analyse: Virkninger av høye strømpriser på norsk økonomi (2022).

⁶ [NVE: Strømforbruket fortsetter å synke i \(2023\)](#).

⁷ SSB: Konsumprisindeksen.

⁸ Opinion: [71 prosent bekymrer seg for strømprisene \(2023\)](#).

⁹ [Rapport 2023 - 08 - Flexeffect endelig.pdf \(cicero.oslo.no\)](#)

forbrukergruppen. Det er positivt at det nå også har kommet ordninger som sikrer støtte til etappevis renovering.

Rekkehus og blokkleiligheter er mer avhengige av strøm til oppvarming enn eneboliger. Forbrukerrådet mener at støtteordningene som finnes for forbrukere i borettslag og sameier ikke er forutsigbare nok. Borettslag og sameier har langvarige og kompliserte beslutningsprosesser, der totalkostnader veier tungt for om mange beboere vil støtte energieffektiviserings prosjekter eller ikke. Støtteordningene for borettslag og sameier er konkurransebaserte slik at bare de aller beste prosjektene vil få støtte. Det gir manglende forutsigbarhet og innebærer at også gode prosjekter vil ende med null i støtte. Heller enn at støtteordningene utløser energieffektivisering som del av nødvendige renoverings- og vedlikeholdsprosjekter, er det fare for det motsatte der energieffektiviseringstiltak blir uaktuelle fram til neste gang det er behov for større rehabiliteringsprosjekter.

En million forbrukere leier i dag bolig, blant dem er halvparten langtidsleiere¹⁰. De fleste av disse betaler strømregningen selv – og det mangler incentiver for utleiere til å gjøre energieffektiviseringstiltak for denne gruppen. Det er per i dag ingen tiltak hos Enova som treffer disse gruppene.

Forbrukerrådet mener at det må bli flere og bedre støtteordninger for energieffektivisering som treffer alle forbrukergrupper, uansett bosituasjon og økonomisk stilling. Dette kan enten gjøres via føringer til Enova, eller ved at andre aktører, som Husbanken og nettselskapene, får flere virkemidler. Det er også behov for at ordningene tilpasses slik at de treffer forbrukerne på det tidspunktet tiltak er mest relevante. Det innebærer at forbrukere må kunne få råd og veiledning når de planlegger å gjennomføre renovering- og vedlikeholdsarbeid. I motsatt fall får man en innelåsningseffekt som kan utsette hensiktsmessige tiltak i flere tiår.

Forbrukere trenger et sted der de får all nødvendig hjelp.

Økonomiske støtteordninger er viktige, men de er alene ikke nok for å få fart på energieffektiviseringen i norske hjem. Like avgjørende er det at husholdningene har den nødvendige kunnskapen og handlingskompetansen til å ta gode valg. I dag har mange lite innsikt i hva energieffektivisering faktisk innebærer, hvilke tiltak som finnes, og hvordan de konkret kan gå fram for å gjøre boligen sin mer energieffektiv.

¹⁰ Personer som er 30 år eller eldre, har leid bolig sammenhengende de siste 5 år og ikke bor i omsorgsbolig

Det er derfor et stort behov for både mer kunnskap og bedre praktisk hjelp. I EUs bygningsenergidirektiv ligger det tydelige føringer om å etablere såkalte «one stop shops for energy performance of buildings» – oversatt til felles kontaktpunkter for bygningers energibruk.

Disse skal være steder der forbrukere kan få teknisk, praktisk, administrativ og finansiell veiledning samlet på ett sted. Tanken er å gjøre hele prosessen enklere, mer oversiktlig og mindre risikofylt for den enkelte boligeier.

Forbrukerrådet mener at etablering av slike kontaktpunkter i Norge vil være et viktig grep for å senke terskelen for å komme i gang. Når forbrukerne kan få uavhengig og helhetlig hjelp – fra kartlegging av behov, via valg av tiltak, til søknader, leverandørvalg og finansiering – blir det langt lettere for flere å gjennomføre energieffektiviseringstiltak i egne boliger. Dette vil ikke bare redusere energibruken i husholdningene, men også bidra til økt komfort og lavere kostnader. På samfunnsnivå vil dette være positivt både for total energibruk og for å redusere forbrukstoppene som er mest krevende for strømmettet.

Energifattigdom og sårbare husholdninger

Forbrukerrådet vil understreke at energieffektivisering er et av de mest treffsikre tiltakene for å redusere energibruk, lette presset på kraftsystemet og styrke husholdningenes økonomiske trygghet. Våre analyser viser at dagens virkemiddelapparat ikke i tilstrekkelig grad utløser potensialet for energieffektivisering i vanlige boliger, og at barrierene er størst i leiemarkedet.¹¹

Funnene i rapporten *Kalde hjem* viser tydelig at leieboligsektoren skiller seg negativt ut. Leietakere bor gjennomgående i mindre energieffektive boliger, og 35 prosent opplever det som litt eller svært vanskelig å holde boligen varm på kalde dager, sammenlignet med 17 prosent blant boligeiere. Utfordringer med å varme opp boligen starter også ved høyere temperaturer for de som leier sammenlignet med boligeiere. Hver femte leietaker sier at det er vanskelig å holde boligen varm allerede når temperaturen går under pluss ti grader.

Våre data viser også at mange leietakere sliter med trekk, dårlig isolerte boliger og lite effektive varmekilder. Én av tre har vært leietaker i mer enn sju år – noe

¹¹ Forbrukerrådet: *Kalde hjem* (september 2024)

som illustrerer at dette ikke er en marginal gruppe, men et stort og langsiktig segment av norske husholdninger.

Det er grunn til å tro at manglende insentiver¹² til energieffektivisering i leiemarkedet er en hovedårsak til at energifattigdom er så utbredt der. Leietaker betaler strømregningen, mens utleier tar beslutninger om vedlikehold og investeringer. Hvis ikke utleier ser dette som økonomisk lønnsomt for seg bidrar det ofte til at energieffektiviseringstiltak ikke blir gjennomført, selv når de er samfunnsøkonomiske lønnsomme og også ville kunne vært privatøkonomisk lønnsomme for leietakeren.

Våre tall viser også at leietakerne i veldig høy grad kompenserer for at de ikke kan gjøre tiltak på selve boligen gjennom å endre vaner og livsstil. Mange tiltak er fornuftige, som å kle på seg litt ekstra, skru av lys og ikke varme opp hele boligen. Når halvparten av leietakerne ikke varmer opp hele boligen så må det ses i sammenheng med at de i utgangspunktet har mindre plass enn de som eier. Nesten alle som leier bor på under 70 m², mens det vanligste for de som eier er å ha over 90 m². Det er stor forskjell på livskvaliteten om man ikke varmer opp gjesterommet når det står tomt, eller om man bare varmer opp kjøkken eller stue. Vi ser også tiltak som går ut over helse og livskvalitet. Det tar tid og krefter å tilpasse dusjing, matlaging og temperaturen på ovnene til strømprisene. 4 prosent av leietakerne som betaler for strømmen selv sa også at de legger seg tidlig fordi det er så kaldt at de ikke orker å sitte oppe.

Bygningsenergidirektivet vektlegger flere steder, og særlig i *artikkel 17. Økonomiske stimulerings tiltak, kompetanse og markedshindringer* at det skal sikres tiltak og støtteordninger for sårbare husholdninger, og at tiltak også skal komme leieboere til gode. Dette er et felt Forbrukerrådet mener er utilstrekkelig dekket i dagens virkemiddelapparat for husholdninger. Enovas støtteordninger vil primært være aktuelle for de som har så god økonomi at de kan legge ut for større tiltak. Dette står altså i motsetning til Artikkel 17, punkt 18. som sier at økonomiske stimulerings tiltak skal først og fremst rettes mot sårbare husholdninger, personer som er rammet av energifattigdom, og personer som bor i sosialboliger, i samsvar med artikkel 24 i direktiv (EU) 2023/1791.

¹² Vista analyse har i en rapport for Husbanken gått gjennom markedssvikten for energieffektivisering i leiemarkedet, se særlig kapittel 5.2.2 i rapporten 'Strømsstøtte til husholdninger – Kunnskapsgrunnlag om virkemidler mot energifattigdom' [Strømsstøtte til husholdninger \(vista-analyse.no\)](https://vista-analyse.no)

Forbrukerrådet støtter ikke at man skal trappe ned dagens støtteordninger hos Enova, men mener at de må suppleres med ordninger som treffer mer sårbare grupper som i dag står uten slike ordninger. Enova er kanskje ikke best egnet til å gjennomføre disse tiltakene, og Forbrukerrådet mener at Husbanken må få mandat til å støtte energieffektivisering i leieboliger, ut over dagens ordning for kommunale boliger, og at finansieringen av Husbanken må styrkes tilsvarende.

Norske husholdninger har et høyt og væravhengig strømforbruk, særlig til oppvarming. Et varig høyere prisnivå, slik vi har sett de siste årene, vil derfor ramme norske husholdninger hardere enn i sammenlignbare europeiske land. Selv om kjøpekraften i Norge er høyere enn i mange andre land, oppveier ikke dette nødvendigvis den store eksponeringen mot elektrisitetspriser. Dette gjør det enda viktigere å få ned forbruket gjennom varige energieffektiviseringstiltak.

Behov for helhetlig plan med delmål

Dagens virkemiddelapparat utløser ikke tilstrekkelig energieffektivisering for å nå nasjonale mål. I rapporten Kalde hjem fra 2024¹³ spurte vi et landsrepresentativt utvalg om det er gjort ulike former for energieffektiviseringstiltak på boligen i løpet av de siste fem årene. Nesten 4 av 10 svarer at det ikke er gjort noe som helst, verken små tiltak, som å bytte til LED-pærer, eller større, mer kostbare tiltak, som å bytte oppvarmingskilder og å etterisolere. Blant de som har gjort noe, er det aller vanligste å bytte til LED-pærer, dernest kommer å bytte til mer energieffektive varmekilder, som varmepumpe, og å bytte vinduer og dører, samt varmtvannstank. Det er kun 4 av 10 som planlegger å gjøre tiltak de neste fem årene, og også her troner det å bytte til LED-pærer øverst. Dette tiltaket er for lite til å virkelig monne.

Energieffektivisering reduserer både totalforbruket og deler av det samtidige effektuttaket i husholdninger. Forbrukerfleksibilitet, der man flytter forbruket for å unngå å bruke strøm i timer med høy pris eller å bruke mange elektriske apparater samtidig, kan være et supplement. Det bør ikke være et hovedtiltak før automatiserte løsninger for styring av effekt og energibruk er bredt tilgjengelige. For vanlige husholdninger – særlig de med svake digitale ferdigheter eller presset økonomi – er det urealistisk å forvente betydelig fleksibilitet i hverdagen.

¹³ [Kalde hjem – Energieffektivisering og energifattigdom i leieboliger](#)

Energieffektivisering er derfor et mer rettferdig, robust og treffsikkert tiltak, som løser både forbruks- og effekttopper på en måte som kommer alle forbrukere til gode.

Direktivet vektlegger at man må ha nasjonale planer for å få fart på renovering av bygninger, og at det skal legges fram en ny plan hvert 5. år. Vi har over tid hatt et mål om å spare 10 TWh energi fram mot 2030. Dette har blitt ytterligere presisert til at vi skal spare 10 TWh i bygningsmassen. Foreløpig måloppnåelse tyder ikke på at dette målet vil nås og det tyder på at tiltakene i handlingsplanen for energieffektivisering ikke er tilstrekkelig.

Forbrukerrådet mener det er nødvendig å etablere tydelige delmål for energieffektivisering år for år, og at virkemiddelapparatet må styrkes hvis disse målene ikke nås, eller at tallene viser en skjevfordeling mellom ulike forbrukergrupper som bidrar til innsparingen.

Vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Per Christian Rålm

Direktør forbrukerpolitisk avdeling

Elin Rutle

Fagsjef bærekraft